

Södertörns Högskola

VT 2005

Statsvetenskap påbyggnadskursen

Kandidatuppsats

Handledare: Johnny Rodin

Civilsamhället i Ryssland:

*En fallstudie om hur den ryska staten förhåller
sig till civilsamhället.*

Leif Eriksson & Fredrik Hedlund

Abstract

Civil society in Russia: A case study of the Russian state and it's relationship to civil society.

Author: Leif Eriksson, Fredrik Hedlund

When Vladimir Putin in the year 2000 came to power in Russia many believed that the Russian civil society were weak and had very little influence and with Putin people say that the situation have deteriorated. The purpose of this paper is to establish what kind of relationship exists between the Russian state and the civil society and to analyze this from a top-down perspective. We are looking at Russia during Putins first term in office from the year 2000 until 2004. In order to establish the relationship we have used John S. Dryzeks theory of inclusive and exclusive state and whether it's active or passive in this process. The method used in this paper is a qualitative case study design. We concluded that the Russian state is an exclusive state rather than an inclusive one. When it comes to establish if the state is active or passive is more difficult but we feel that it's more of a passive state then active.

Keywords: Russia, state, civil society, inclusive, exclusive.

Innehåll

1 Inledning	3
1.1 Tidigare forskning.....	5
1.2 Syfte	6
1.3 Frågeställning	7
2 Teori	8
2.1 Civilsamhället.....	8
2.2 Staten	9
2.3 Matris 1.....	10
2.4 Aktivt inkluderande	10
2.5 Passivt inkluderande	11
2.6 Aktivt exkluderande.....	12
2.7 Passivt exkluderande.....	13
3 Material	14
4 Metod	15
4.1 Operationalisering.....	16
4.1.1 Matris 2.....	16
4.1.2 Aktivt inkluderande.....	17
4.1.3 Passivt inkluderande.....	18
4.1.4 Aktivt exkluderande	18
4.1.5 Passivt exkluderande	18
4.2 Validitet	19
4.3 Reliabilitet	20
5 Analys	20
5.1 Bakgrund	21
5.2 Civilsamhället.....	23
5.2.1 Professionella och gräsrotsorganisationer	24
5.2.2 Politiska hinder	25
5.2.3 Statens janusansikte	26
5.2.4 Skattepolitiska hinder.....	27
5.3 Putins närmaste krets	28
5.3.1 Civilsamhället i andrahand.....	28
5.3.2 Statens uppdelning av NGO: s.....	28
5.3.3 Kontroll av ”rätt” åsikter	30
5.4 Civic Forum.....	31
5.4.1 Inför mötet	31
5.4.2 Mötet.....	32
6 Slutsats	33
7 Källförteckning	37

1 Inledning

I slutet av Gorbatsjovs tid vid makten i Sovjetunionen genomfördes vissa liberaliseringar av det sovjetiska samhället, glasnost och perestrojka. *Glasnost* stod för öppenhet och innebar att man skulle få ett öppnare samhälle och tillåta kritik av staten, *Perestrojka* innebar att det skulle ske en nydaning av det sovjetiska samhället. Detta ledde till att Sovjetunionen upplevde en explosion av NGO: s (Non-Governmental Organisation). För första gången på nästan ett århundrade så organiserade sig civila grupper, fackförbund, politiska partier och media självständigt från inflytande från den sovjetiska staten. Dessa rörelser skapade horisontella länkar mellan varandra i deras kamp för att utmana det kommunistiska systemet, exempel på detta motstånd, som var omöjligt tidigare, var gruvarbetarstrejkerna 1989 och 1991, och massdemonstrationerna i Moskva.¹

Denna avveckling av kommunismen i Sovjetunionen ledde till att civila rörelser i andra östeuropeiska länder gjorde sig mer synliga (Charta 77 i Tjeckoslovakien, Solidaritet i Polen) och lyckades få igenom en stark liberalisering som sedan ledde till att dessa länder demokratiserades. På grund av de liberaliseringar som Gorbatsjov genomförde under sin tid vid makten försökte militären 1991 störta honom. Detta misslyckades dock då folket ledda av Boris Jeltsin motsatte sig kuppen. Jeltsin fick sedan makten och påbörjade även han en liberalisering och demokratisering av landet. Bland annat genomförde han ett antal reformer och implementerade bl.a. tre lagar, The law on public associations, the law on philanthropic activities and organizations, och the law on noncommercial organizations. Detta för att säkra den lagliga rätten för NGO: s, och sätta upp regler för deras aktiviteter och grunddragen för deras rättigheter.²

När sedan Vladimir Putin tog över makten 2000 har det skett en tillbakagång i den demokratiska processen enligt många. Det civila samhället i Ryssland uppfattas som svagt, avpolitiserat och väldigt beroende av det ekonomiska stöd som ges från statliga organisationer och NGO: s i västvärlden. Civilsamhället som idag finns i Ryssland, menar kritiker, har ett mycket litet inflytande över statens handlingar och policy, därmed saknar det civila samhället

¹ McFaul, Michael A., Våren 2002. *Demokratizatsiya*. S. 1.

² Ibid. S. 2.

möjligheten att fungera som länk mellan individen och den ryska staten.³ Fast det i Ryssland existerar ett civilsamhälle så menar McFaul att det finns ett antal hinder för en civil utveckling i Ryssland. Denna avsaknad menar många beror på att Ryssland inte är en liberal demokrati.⁴ Andra hinder är bland annat arvet från sovjettiden, den ryska ekonomins utformning, samhällelig utmattning och policybeslut av Jeltsin och Putin.⁵ Ryssland har inte lyckats att följa västvärldens tillväxt av NGO: s, utan man ligger även långt efter länder i Asien och Latinamerika när det gäller utveckling av ett civilsamhälle. Putins regering har också blivit kritiserad för att vara fientlig mot det civila samhället.⁶

För att ett land skall demokratiseras så krävs det att ett visst antal faktorer är uppfyllda. Juan J. Linz & Alfred Stepan tar i sin bok *Problems of democratic transition and consolidation* upp fem arenor som överlappar och är beroende av varandra. Den första av dessa arenor är *det civila samhället* som, enligt Linz & Stepan, är självorganiserade grupper, rörelser och individer som är relativt autonoma från staten.⁷ *Political society* i ett demokratiskt samhälle är arenan där författningen sätter spelreglerna för hur den legitima rätten att utöva kontroll över det offentliga rummet och statsapparaten skall arrangeras.⁸ Den tredje punkten kallar Linz & Stepan för *rule of law* och ska garantera medborgarna frihet i en konstitution som kräver mer än majoritets röstning för att förändras. Detta innebär att det måste finnas en stark konsensus kring konstitutionens utformande.⁹ För att de tidigare ska kunna fungera effektivt krävs det en väl fungerande byråkrati (*state apparatus*) och stat. Staten har till uppgift att skydda sina medborgare och ta tillvara på dess krav och rättigheter. För att kunna finansiera detta måste den kunna beskatta sina medborgare för att tillgodose deras behov. Följaktligen måste staten ha kapacitet att befalla, styra och ta ut skatt.¹⁰ I det *ekonomiska samhället* så trycker Linz & Stepan på två påståenden som de anser är både teoretiskt och empiriskt riktiga. För det första har det aldrig i fredstid funnits en konsoliderad demokrati som haft en planekonomi och det har inte, eller kommer inte, att finnas en modern konsoliderad demokrati där en ren marknadsekonomi råder.¹¹ Följaktligen kräver Linz & Stepan någon sorts blandning av de två.

³ Ibid. S. 1.

⁴ Ibid. S. 2.

⁵ Ibid. S. 1-2.

⁶ Evans, Alfred B. Jr., Sommaren 2002. *Demokratizatsiya*. S. 2.

⁷ Linz, Juan J. & Stepan, Alfred, 1996. *Problems of democratic transition and consolidation*. S. 7-8.

⁸ Ibid. S. 8-9.

⁹ Ibid. S. 10.

¹⁰ Ibid. S. 11.

¹¹ Ibid. S. 11.

Följaktligen är civilsamhället en viktig arena vid ett lands demokratisering och är vad den här uppsatsen kommer att handla om. Civilsamhället måste vara autonomt, självständigt och livligt. Men för att demokrati ska kunna få fäste är det också viktigt att staten bemöter det civila samhället på ett sätt som stödjer demokrati. Forskare har olika åsikter på hur staten skall förhålla sig till civilsamhället och hur det civila samhället skall förhålla sig till staten. Vi har i vår undersökning tittat på hur den ryska staten förhåller sig till civilsamhället, med andra ord har vi gjort en top-down undersökning där vi kom fram till att den ryska staten är exkluderande i sitt förhållande till civilsamhället.

1.1 Tidigare forskning

Inom den statsvetenskapliga forskningen finns det en mängd forskning med fokus på demokratisering och det civila samhället. Mycket av forskningen har ett bottom-up perspektiv, där man försöker fastställa civilsamhällets relation till staten. Någon som försöker göra detta är Marc Morjé Howard som i sin bok *the Weakness of civil Society in Post-communist Europe* (2003) undersökt orsaken till varför invånare i Östeuropa, framförallt Ryssland och Östtyskland, har svårt att anpassa sig till den nya demokratiska ordningen de står inför.¹² Boken fokuserar på civilsamhället och försöker förklara varför civilsamhället är så svagt och har ett så lågt antal medlemmar och deltagare. Han anser att detta har sin förklaring i den tidigare regimen oförmåga och kontrollbehov. Han misstänker att misstron mot organisationer i det civila samhället sitter kvar från tiden då staten var den som styrde dessa organisationer.¹³

En annan bok inom ämnet är *Russia's liberal project* är skriven av Marcia A. Weigle, här undersöker hon förhållandena bakom Rysslands liberalisering. Boken är ett försök att bidra till den demokratiska övergångslitteraturen och till studier om Ryssland.¹⁴ Boken fokuserar inte på Putin utan på Gorbatsjov och Jeltsin. Weigle har lagt sin fokus på det civila samhället, politiska samhället och staten i förvandlingen från Sovjetunionen till det post-kommunistiska Ryssland.¹⁵ Författarinnan försöker förklara dynamiken mellan staten och samhällets relationer i Sovjet och Jeltsins Ryssland och faktorer bakom en övergång från ett system till ett annat. Weigle anser att demokratin stärks först när det civila samhället har utvecklats och

¹² Howard, Marc Morjé, 2003. *The Weakness of Civil Society in Post-Communist Europe*. S. 2.

¹³ Ibid. S. 27.

¹⁴ Weigle, Marcia A., 2000. *Russia's Liberal Project: State-Society Relations in the Transition from Communism*. S. xiii.

¹⁵ Ibid. S. 12-15.

frodas. När det civila samhället saknas kan inte staten utveckla ett effektivt politiskt partisystem eller den liberala politiska kulturen som präglar demokratier, vilket även hotar utvecklingen av en demokratisk stat. Den här typen av forskning är den som är vanligast när det handlar om civilsamhället.

Men det finns exempel på forskning som har ett annat perspektiv. En av dessa är John S. Dryzek som skrivit boken *Democracy in capitalist times*. I boken hävdar han att i och med socialismens nedgång i världen så är vi utelämnade åt en politisk och ekonomisk modell som består av liberal demokrati och kapitalism, detta är något som Dryzek kallar kapitalistisk demokrati. Syftet med boken är att undersöka om kombinationen demokrati och kapitalism är hållbar. Dryzek vill undersöka framtidsutsikten för demokrati när den ställs mot de risker som genererats av kapitalistisk politisk ekonomi och på detta sätt kunna identifiera vilken sort av demokratisk strävan som är möjlig, lönande och tilltalande.¹⁶

Den frågan som Dryzek ställer sig är hur ett samhälle kan bli ”mer” demokratiskt. Detta är bl.a. beroende av vilken väg staten väljer att ta i förhållande mot civilsamhället. Om staten väljer att inkludera delar av civilsamhället poängterar Dryzek att NGO måste bestämma sig om de tjänar på att ingå i staten eller inte.¹⁷ Denna undersökning täcker både top-down och bottom-up perspektiv. För oss är denna bok intressant då den poängterar vikten av att staten bestämmer sig för vilket tillvägagångssätt den ska ta.

1.2 Syfte

De fem arenor som vi tidigare nämnde är väldigt breda i sin utformning och att undersöka alla skulle vara ett alldeles för stort projekt och resultatet skulle inte kunna bli så djupt som är önskat för en vetenskaplig uppsats. Vi har därför valt att rikta in oss på det civila samhället, som är en viktig del i ett lands demokratisering. Mer precist är syftet med vår uppsats att undersöka hur den ryska staten arbetar mot civilsamhället. Vi gör en top-down undersökning där vi ska försöka klassificera vilken slags politik den ryska staten för mot det civila samhället. Vi har i undersökningen fokuserat oss på Vladimir Putins första mandatperiod 2000-2004. Det har som vi tidigare nämnt gjorts undersökningar om civilsamhället som utgått från ett bottom-up perspektiv dvs. hur civilsamhället ser på staten. Men det är ovanligare med undersökningar där man ser utifrån statens perspektiv.

¹⁶ Dryzek, John S., 1996. *Democracy in capitalist times*. S. vii.

¹⁷ Ibid. S. 3-5.

Detta har vi gjort genom att studera tre olika material, Putins årliga tal till nationen, uttalanden från Putins politiska rådgivare samt Civic Forum (två dagars seminarium på initiativ av staten), med hjälp av inkluderande, exkluderande mekanismer för att försöka förklara på vilket sätt den ryska staten arbetar mot civilsamhället. Båda dessa typer av stater kan vara antagligen passiva eller aktiva. Som namnet antyder så är en inkluderande stat just inkluderande, skillnaden mellan den aktivt och passivt inkluderande staten är den att den passiva staten är helt likgiltig och släpper in alla grupper som uppstår i samhället och där dessa sedan får tävla om statens uppmärksamhet. Ett exempel på en sådan stat är bl.a. USA. Den aktivt inkluderande staten är mer en normativ uppfattning av hur en stat bör agera. Enligt denna bör staten tillåta gruppers deltagande när besluten påverkar dem och till skillnad från den tidigare bör den forma och hjälpa grupper vid behov. Då denna är normativ så har det aldrig funnits en stat som jobbat på detta sätt mot det civila samhället.

Den exkluderande staten agerar motsatt till den inkluderande. Den aktivt exkluderande staten handlar på ett sådant sätt att det civila samhället helt marginaliseras och blir helt utan inflytande. Den attackerar och underminerar det civila samhället. Exempel på en sådan stat är bl.a. Sovjetunionen under Stalin. Den passivt inkluderande staten kallas (se matris 1) för korporatism detta då staten endast inkluderar fackförbund och företag där staten har en medlande roll för att förhindra kriser. I denna typ av stat blir alla andra typer av organisationer exkluderade.

1.3 Frågeställning

För att klargöra vårt syfte ytterligare har vi valt att besvara följande frågeställning.

Hur förhåller sig den ryska staten till civilsamhället?

Denna frågeställning kommer vi att försöka besvara med hjälp av två underfrågor:

Agerar den ryska staten exkluderande eller inkluderande?

Agerar den ryska staten aktivt eller passivt?

Dessa två underfrågor kommer vi att besvara med hjälp av John S. Dryzeks matris över fyra vägar en stat kan ta.

2 Teori

I det här avsnittet kommer vi att först klargöra vad som sägs om civilsamhället i litteraturen och sedan kommer vi att redogöra för vår definition av civilsamhället. Vi kommer även att redogöra för vilken definition vi kommer ha av staten för att kunna göra en bra analys. Efter detta kommer vi att presentera den teori som vi har tänkt använda oss av.

2.1 Civilsamhället

Civilsamhället är som Linz & Stepan benämner det en viktig arena för demokratiseringen av ett land.¹⁸ Denna arena består av, vad många författare kallar, självorganiserade grupper och individer vilka är autonoma från staten.¹⁹ Civilsamhället brukar vanligtvis kontrollera staten i demokratier så att denna inte försvagar demokratin, eller att nya demokratier faller tillbaka i ett auktoritärt styre. Ett vanlig sätt att dela upp civilsamhället är i tre sfärer, den politiska, den ekonomiska och den sociala sfären.²⁰ Man kan i en undersökning om civilsamhället använda sig av alla dessa tre sfärer detta då man kan få ett mer uttömmande resultat. Men det finns vissa inom forskarvärlden som anser att man bör åtskilja den politiska och ekonomiska sfären från definitionen av civilsamhället och bara fokusera på den sociala sfären som bör innefatta självorganiserade grupper som skapats utifrån ett intresse i en specifik fråga. En ytterliggare orsak till att exkludera de två sfärerna är för att man anser att civilsamhället inte ska ha det uttalade målet att vinna politisk makt eller ekonomisk vinning. Detta är något som aktörer i den politiska och ekonomiska sfären har, politiska partier och fackförbund i den första, företag och NGO: s med ekonomiska intressen i den senare.²¹ Då en undersökning av alla dessa tre sfärer skulle innefatta ett för stort projekt så har vi valt likt Cohen & Arato att utesluta den politiska och ekonomiska sfären ur definitionen och definiera civilsamhället som självorganiserade grupper och individer som är autonoma från staten vilka inte strävar efter politisk makt eller ekonomisk vinning. Där grupperna har skapats av vanliga medborgare som funnit intresse i en specifik fråga som berör dem.

¹⁸ Linz, Juan J. & Stepan, Alfred, 1996. *Problems of democratic transition and consolidation*. S. 7.

¹⁹ Cohen, Jean L. & Arato, Andrew., 1999. *Civil Society and Political Theory*. S. ix., Dryzek, John S., 1996. *Political Inclusion and the Dynamics of Democratization*. S. 481., Howard, Marc Morjé, 2003. *The Weakness of Civil Society in Post-Communist Europe*. S. 34-35., Linz, Juan J. & Stepan, Alfred, 1996. *Problems of democratic transition and consolidation*. S. 7., Weigle, Marcia A., 2000. *Russia's Liberal Project: State-Society Relations in the Transition from Communism*. S. 36.

²⁰ Cohen, Jean L. & Arato, Andrew, 1999. *Civil Society and Political Theory*. S. ix-x., Hadenius, Axel, 2001. *Demokrati – En jämförande analys*. S. 41., Howard, Marc Morjé, 2003. *The Weakness of Civil Society in Post-Communist Europe*. S. 35.

²¹ Cohen, Jean L. & Arato, Andrew, 1999. *Civil Society and Political Theory*. S. ix-x

För att göra undersökningen tydligare har vi delat upp NGO: s i den sociala sfären i professionella och gräsrotsorganisationer. Detta är en distinktion som görs av Laura A. Henry i en artikel hon skrivit om de ryska miljöorganisationerna.²² De professionella organisationerna är sådana som får ekonomiskt bistånd från utlandet och tar upp frågor som ses som känsliga av staten. Gräsrotsorganisationer är grupper som inte får ekonomiskt bidrag från västvärlden. Vi har i undersökningen huvudsakligen fokusera på de professionella organisationerna då gräsrotsorganisationerna i Ryssland ofta består av ett fåtal individer något som Henry kallar för NGI: s (non-governmental individuals).²³ Vi har valt att lägga lite uppmärksamhet på dessa då de är väldigt små organisationer och inte kritiserar staten i samma utsträckning som de professionella organisationerna gör. Det är mer intressant att se hur staten förhåller sig till sina kritiker än att undersöka hur de reagerar mot organisationer som inte gör så mycket väsen av sig.

2.2 Staten

För att kunna genomföra undersökningen så måste vi även ha en definition av vad vi menar med staten. Definitionsmässigt är staten offentliga organ – regeringar, nationalförsamling, centralförvaltning och rättsväsende.²⁴ Detta är en väldigt bred definition och att undersöka alla dessa instanser i vår undersökning skulle ta alltför långt tid. I vår definition av staten har vi valt att inkludera president Vladimir Putin och personer i hans närmaste krets. Vi inkluderar Putin i den definitionen då han enligt konstitutionen har en otroligt omfattande makt.²⁵ Detta gör honom till en drivande och en inflytelserik kraft i politiken. Vidare har vi även inkluderat individer nära Putin som har stor påverkan på politiken. En av dessa är Gleb Pavlovsky som är president i *the Effective Policy Foundation* och en av initiativtagarna bakom Civic Forum. Pavlovsky tillhör både civilsamhället och staten, han sitter inte i regeringen, men han har hand om Putins mediemaskin och är en ”spindel i nätet” i Kreml och är Putins personliga rådgivare²⁶ och tillhör därmed staten i vår undersökning. En annan person som vi inkluderar i definitionen av staten är Sergei Markov som är ordförande i institutet för politiska studier och

²² Henry, Laura A., Våren 2002, *Demokratizatsiya*. S. 1.

²³ Ibid. S. 6.

²⁴ Goldmann, Kjell, Pedersen, Mogens N., Österud, Öyvind, 1997, *Statsvetenskapligt lexikon*. S. 258.

²⁵ Herspring, Dale R., 2005. *Putin's Russia: Past Imperfect, Future Uncertain*. S. 6.

²⁶ Nikitin, Alexander, Buchanan, Jane, våren 2002, *Demokratizatsiya*. S. 148.

ordförande för Civic Forums organisationskommitté. Som ordförande för kommittén är han utsedd av staten och därför är han med i vår definition av staten.

2.3 Matris 1

Den beskrivning som ges över det civila samhället i litteraturen ovan är baserad på ett *bottom-up* perspektiv, men som vi tidigare nämnt så är vi intresserade av att se på interaktionen mellan staten och NGO: s från ett *top-down* perspektiv. Vi kommer därför att använda oss av John S. Dryzeks teori om att en stat antingen kan vara aktivt/passivt inkluderande eller aktivt/passivt exkluderande. Dryzeks teori går i stora drag ut på att undersöka hur staten ser på det civila samhället och i vilken utsträckning staten hjälper till att stärka eller försvaga det. Matrisen nedan demonstrera hur en stat kan agera mot civilsamhället.²⁷ Stater kan vara antagligen inkluderande eller exkluderande samtidigt som de är aktiva eller passiva. Vi kommer nu att redovisa staters möjliga alternativ genom att systematiskt gå igenom punkt för punkt.

	Inkluderande	Exkluderande
Aktiv	Associative democracy, Föreningsdemokrati	Auktoritär liberalism
Passiv	Pluralism	Korporatism

2.4 Aktivt inkluderande

Idén med den aktivt inkluderande staten är:

*Where manifest inequalities in political representation exist, associative democracy recommends promoting the organized representation of presently excluded interest.*²⁸

Vad Cohen & Rogers menar med detta citat är att staten måste stödja ”de rätta organisationerna” i deras fall ekonomiska organisationer. Detta stöd kan staten ge genom lagar och andra handlingar till exempel ta bort hinder för skapandet av fackföreningar och centraliserade löneförhandlingar. De anser att staten ska ta en aktiv roll när det gäller stödandet av det civila samhället och genom att stödja grupperna kan dessa få igenom sin

²⁷ Dryzek, John S., 1996. *Democracy in capitalist times*. S. 64.

²⁸ Cohen, Jean L. & Rogers, Joel, 1992. *Secondary Associations and Democratic Governance*. S. 425.

politiska agenda. De anser att grupper inte själva kan uppnå det tillstånd där de helt själva lyckas inkluderas i staten och dess politik utan grupperna behöver hjälp av staten.²⁹ Vi kommer senare visa på att detta är en motsats mot pluralismens syn på civilsamhället. Men att se de rätta grupperna som enbart sådana med ekonomiska intressen har fått kritik från flera håll, bl.a. Iris Marion Young och Philippe C. Schmitter. Young anser att man behöver en mer pluralistisk syn på vilka grupper som ska representeras man ska inte enbart fokusera på ekonomiska faktorer.³⁰ Hon anser att även icke-ekonomiska grupper (förtryckta grupper) borde inkluderas i deras associative democracy då staten måste erkänna att det finns olika sorters grupper.³¹ Dessa grupper ska inte bara vara representerade utan Young hävdar enligt Dryzek att de ska ha veto över de beslut som påverkar dem samt att man borde välja in hela grupper istället för individer som är representant för gruppen.³² Schmitter håller med om att staten bör hjälpa olika grupper in i staten så de kan få sina intressen representerade och likt Young så anser han att fokus på enbart ekonomiska grupper är fel då ett sådant system kan gagna en viss ideologi.³³

Med hjälp av Young och Schmitters kritik av Cohen & Rogers associative democracy har Dryzek klassificerat den som en aktivt inkluderande stat. Detta går ut på att man tar tillvara på olika grupper intressen genom att låta dem delta i beslut som påverkar dem. Ingen stat har någonsin haft associative demokrati (föreningsdemokrati) vilket gör det till en normativ idé. Men det har funnits exempel på associativt arbete inom stater, exempel på ett sådant typ av arbete är inkluderandet av miljörörelsen Friends of the Earth i den norska korporativistiska staten.³⁴

2.5 Passivt inkluderande

Tanken med ett pluralistiskt samhälle är att alla politiska rörelser ska omvandlas till intressegrupper som får en plats vid förhandlingsbordet. Detta leder till att staten inte skall vara för eller emot någon grupp utan att alla skall få vara med, detta leder enligt Dryzek till att det finns litet utrymme för en autonom offentlig sfär.³⁵ Pluralister ser staten som passiv och

²⁹ Ibid. S. 426.

³⁰ Young, Iris Marion, 1992. *Social Groups in Associative Democracy*. S. 523.

³¹ Dryzek, John S., 1996. *Democracy in capitalist times*. S. 66.

³² Dryzek, John S., 1996. *Political Inclusion and the Dynamics of Democratization*. S. 476.

³³ Schmitter, Philippe C., 1992. *The Irony of Modern Democracy and Efforts to Improve Its Practice*. S. 511.

³⁴ Dryzek, John S., 1996. *Political Inclusion and the Dynamics of Democratization*. S. 477-478.

³⁵ Dryzek, John S., 1996. *Democracy in capitalist times*. S. 65-66.

som endast reagerar på de grupper som dyker upp i samhället. De ser ingen anledning till att staten skall ingripa i de nya grupperna för att påverka hur grupprepresentationen ska se ut.³⁶ Det finns problem med det pluralistiska systemet som är viktiga att klarlägga för att förstå pluralismen. Ett problem är att alla intressen formas och får samma värde, intressen för social rättvisa och naturskydd hamnar således på samma nivå som intressen som handlar om privat ekonomisk vinst. Detta har lett till ett annat problem, mot bakgrunden att detta system ofta finns i ett kapitalistiskt demokratiskt samhälle så har staten alltid satt ekonomiska intressen framför andra, som social rättvisa som bara har fått symboliska belöningar. Ett exempel på detta visar Dryzek när han nämner hur miljörelser under Clinton perioden gavs nyckelpositioner i policyprocessen men detta till trots så kunde han inte se någon form av förändring i politiken. Detta skyller Dryzek på den transnationella politiska ekonomin.³⁷ Dryzek tar även upp kritik från Michael Walzer som anser att pluralismen gör det enkelt för extrema rörelser att få fotfäste i politiken eftersom staten passivt låter alla grupper medverka.³⁸ Robert A. Dahl förklarar varför alla grupper ges tillträde till staten, med argumentet att om vissa grupper exkluderas så kan de börja ta till ”onormal” politisk aktivitet³⁹ som t.ex. våld, så genom metoden att inkludera alla grupper i samhället menar Dahl att staten neutraliserar radikala grupper. Ett möjligt problem med denna typ av handlande från staten är att starka ekonomiska grupper får mer inflytande då hela systemet bygger på lobbyverksamhet. USA är ett exempel på en pluralistisk stat där man kan se exempel på denna typ av verksamhet där starka ekonomiska grupper får igenom sin agenda t.ex. NRA (National Rifle Association).

2.6 Aktivt exkluderande

Stater behöver inte bara vara inkluderande mot civilsamhället utan de kan även vara exkluderande. Den första av två möjliga exkluderande stater vi ska ta upp är den aktivt exkluderande. Som namnet kanske antyder så arbetar denna stat aktivt med att exkludera och underminera alla försök till ett självständigt civilsamhälle.⁴⁰ Enligt modellen ovan så klassificeras en aktivt exkluderande stat som auktoritär liberalism. Denna bygger på bl.a. Storbritanniens utveckling under Margaret Thatcher men detta är bara halva sanningen.

³⁶ Dryzek, John S., 1996. *Political Inclusion and the Dynamics of Democratization*. S. 477.

³⁷ Dryzek, John S., 1996. *Democracy in capitalist times*. S. 65-66.

³⁸ Dryzek, John S., 1996. *Political Inclusion and the Dynamics of Democratization*. S. 477.

³⁹ Dahl, Robert A., 1956. *A preface to democratic theory*. S. 138.

⁴⁰ Dryzek, John S., 1996. *Political Inclusion and the Dynamics of Democratization*. S. 482.

Dryzek klassar även stater som är auktoritära i ordets fulla bemärkelse som en aktivt exkluderande stat detta då all politisk aktivitet som inte är sanktionerade av staten förbjuds och de som skapas utanför staten förbjuds omgående. Ett exempel på en sådant stat är Sovjetunionen under Stalinismen.⁴¹ Som nämndes kan man även klassificera demokratier som aktivt exkluderande stater. Det handlar om stater som är trogna den fria marknadens ideal. Storbritannien var en sådan stat under Thatcher eran detta då staten förde en extremt exkluderande politik mot det civila samhället och framförallt fackförbunden. Thatcher genomförde en serie med lagar som försvarade möjligheterna för facken att strejka detta försvagade allvarligt fackens lagliga status att agera och stärkte arbetsgivarnas ställning. Bland annat gavs de möjlighet att under vissa omständigheter stämma för utebliven inkomst vid strejker.⁴² Det Thatcher gjorde var att hon decentraliserade ekonomin i samhället och på samma gång centraliserade den politiska makten i Storbritannien. Hon attackerade fackförbund och satte stopp för deras möjlighet att delta i förhandlingar. Hon försökte även kontrollera medias möjlighet till att rapportera om statens handlande. Samhället blev väldigt individualistiskt och sociala klyftor växte.⁴³ Även då det finns likheter mellan dessa båda stater, då det inte finns något inflytelserikt civilsamhälle, så finns det även skillnader. Den absolut största bör vara det faktum att det i Storbritannien under Thatcher fanns ett civilt samhälle men detta vara totalt utan inflytande.

2.7 Passivt exkluderande

Den passivt exkluderande staten förknippas närmast med den korporativistiska staten. Den handlar om att staten har släppt in näringslivet och arbetarrörelsen i statens arbete. Detta bygger på en tanke om att man vill förhindra vilda strejker från facken och att företag skall köra över de anställda, även att staten skall vara med och kompromissa och delta i policy utveckling. Korporatismen är nära förknippat med den socialdemokratiska politik som förts i bl.a. Sverige.⁴⁴ Men liksom den aktivt exkluderande staten har denna två dimensioner. Å ena sidan så innefattar den demokratiska länder som Sverige, Norge och Nederländerna, å andra sidan kan man även inkludera länder som Polen, Tjeckoslovakien och Ungern under Sovjetunionens era. Att dessa länder kunde inkluderas här beror på att staten inte var lika stark i dessa länder då rörelser som Solidaritet (Polen) och Charta 77 (Tjeckoslovakien)

⁴¹ Ibid. S.482.

⁴² King, Desmond, Wood, Stewart, 1999. *Continuity and change in contemporary capitalism*. S. 387.

⁴³ Dryzek, John S., 1996. *Democracy in capitalist times*. S. 68.

⁴⁴ Ibid. S. 68.

uppstod här, vilket gjorde att dessa rörelser inkluderades medan övriga utestängdes.⁴⁵ En korporativistisk stat underminerar inte civilsamhället som en aktiv exkluderande stat gör och den släpper inte in alla organisationer i staten som en pluralistisk stat. En korporativistisk stat ignorerar helt enkelt den del av civilsamhället som inte innefattar företag eller fackförbund, korporatismen bygger på de gamla värderingarna om socioekonomiska klasser.⁴⁶ Det finns dock undantag, som vi tidigare nämnt, i Norge där man har släppt in miljörörelser (Friends of the Earth) i det statliga arbetet. Korporativistiska stater arbetar därmed inkluderande när det gäller fackföreningar och företag men den exkluderar passivt när det kommer till andra intressen, dvs. den ignorerar övriga delar av civilsamhället. Det faktum att den korporativistiska staten inkluderar företag och fackförbund gör att Dryzek anser den vara den mer demokratiska styrelseformen av de exkluderande staterna, detta för den auktoritära liberalismen inte inkluderar någon i staten.⁴⁷

3 Material

Vi har i denna undersökning använt oss av både primär och sekundärkällor i vårt uppsatsarbete. För att kunna fastställa vårt empiriska materials trovärdighet kommer vi att ta hjälp av Torsten Thuréns bok *Källkritik*. De primärkällor vi har använt oss av är hämtade från Kremles officiella hemsida och består av Vladimir Putins årliga tal till nationen från hans första mandatperiod (2000-2004), samt den ryska konstitutionen som är hämtad från samma sida. Eftersom dessa två källor är primärkällor och inte en avskrift eller ett referat från en annan källa så är materialet oberoende dvs. källorna står för sig själva. Att Putins tal skulle vara tendensiöst gör inget för vårt arbete eftersom vi är intresserade av statens subjektiva åsikt om civilsamhället i Ryssland.⁴⁸

Vi har även använt oss av sekundärkällor som består av två internetkällor vilka är, CDI (Center for Defense Information) och Russia profile, samt av artiklar från tidskrifterna *Communist and Post-Communist Studies*, *Demokratizatsiya*, *Post Soviet Affairs* och *Russian Politics & Law* samt böckerna *Putin's Russia* och *Putin Russia's choice*. Användandet av sekundärmaterial i en undersökning är alltid känsligt eftersom materialet som vi använder oss av kan vara färgat av författarens förståelse av en händelse och i viss mån deras personliga

⁴⁵ Dryzek, John S., 1996. *Political Inclusion and the Dynamics of Democratization*. S. 482.

⁴⁶ Ibid. S. 483.

⁴⁷ Dryzek, John S., 1996. *Democracy in capitalist times*. S. 69.

⁴⁸ Thurén, Torsten, 1997. *Källkritik*. S. 11.

åsikter. Vad gäller artiklarna från tidskrifterna vi använt så är de skrivna av i första hand forskare i bl.a. statsvetenskap. Vi har ingen anledning att misstro dessa artiklar vi har använt oss av för att vara annat än oberoende och tendensfria.⁴⁹ Angående böckernas oberoende så anser vi att de inte går att anklaga dem för att vara tendensiösa eftersom de är skrivna av framstående forskare. CDI är en sida som har länkar till olika ryska nyhetstidningar där artiklarna är skrivna av journalister vilket kan påverka artiklarnas oberoende och tendensfrihet, detsamma gäller hemsidan Russia profile som även länkar till olika tidningsartiklar. Gleb Pavlovsky är president i *the Effective Policy Foundation* och en av initiativtagarna bakom Civic Forum och en person som vi tar med i vår definition av staten. Det vi tagit med från hans uttalanden är taget från en artikel skriven i en rysk tidning som vi hittade översatt på Internet. Pavlovsky har hand om Putins mediemaskin och är Putins personliga rådgivare, vilket gör hans artikel väldigt intressant för vår undersökning. Då det gäller tidskriften Demokratizatsiya så har vi använt oss av en artikel skriven av Alexander Nikitin och Jane Buchanan där de behandlar Civic Forum. I analysen av Civic Forum så använder vi oss av deras artikel, det ska påpekas att Alexander Nikitin har av staten blivit anklagad för spionage, vilket vi nämner i analysen, vilket kan göra att han vill skada den ryska statens trovärdighet vilket kan påverka hans tendensfrihet. Något som dock säger emot detta är att han har en medförfattare som kan ha balanserat texten. En annan brist som vår undersökning lider av är det faktum att mycket av det material som finns om Ryssland och dess förhållande till civilsamhället är skrivet på ryska. Konsekvensen av detta är att vi missar mycket av den inhemska debatten. Om vi kunde tagit del av detta material så finns det en möjlighet att vi i vår undersökning fått ett annat resultat.

4 Metod

Vi har i undersökningen satt den tidsmässiga avgränsningen mellan åren 2000-2004 vilket är Putins första mandatperiod vid makten. De aktörer som vi har undersökt är Putin, Sergei Markov och Gleb Pavlovsky. Dessa har vi valt ut som aktörer från staten av den anledningen att de är inflytelserika personer i maktens epicentrum. Det har i Ryssland funnits en historisk konflikt mellan staten och civilsamhället som har sitt ursprung i att Ryssland länge varit en auktoritär stat.⁵⁰ Vi i västvärlden har en viss föreställning av hur relationen stat – civilsamhälle ska se ut, där civilsamhället ska vara autonomt och självständigt från staten och

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ Sakwa, Richard, 2004, *Putin Russia's choice*. S. 126.

fungera som en motpol mot den.⁵¹ Då man i Ryssland länge levt under ett auktoritärt styre så har de inte nödvändigtvis samma syn på vilken roll civilsamhället ska spela som vi har. Bilden av vad som är den rätta relationen mellan staten och civilsamhället kommer från västvärlden vilket gör att denna bild även färgat oss. Vi måste ha detta i åtanke när vi analyserar relationen stat – civilsamhälle i Ryssland dvs. vi måste ha en förförståelse att man i Ryssland inte nödvändigtvis har samma syn på hur denna relation ska se ut. Då vi tagit detta ställningstagande blir det svårt för oss att göra en kvantitativ undersökning då en sådan inte innebär att man tolkar sitt material för att förstå underliggande meningar, något som vi anser att man borde, detta då vi anser att det inte finns en objektiv verklighet.⁵² Vi har följaktligen utfört en kvalitativ studie av hur den ryska staten förhåller sig till civilsamhället. Den kvalitativa studien kännetecknas av att man försöker fånga en djupare kunskap inom ett ämne.⁵³

Upplägget för arbetet görs efter en fallstudiemodell, en sådan används, enligt Yin, då man vill undersöka nutida fenomen som man inte kan påverka. Den kännetecknas även av att man ställer frågorna hur? och varför?.⁵⁴ Vi har behandlat Ryssland som ett unikt fall då vi utfört en top-down undersökning och ställt frågan hur förhåller sig den ryska staten till civilsamhället.

4.1 Operationalisering

I detta avsnitt kommer vi nu att operationalisera de fyra olika sätt en stat kan agera mot civilsamhället. Först presenteras en matris där vi tydliggör för läsare vad vi kommer att söka efter.

4.1.1 Matris 2

I den här matrisen redovisar vi vår operationalisering i punktform för att förenkla den för läsaren och för att hjälpa oss i analysen. Det man måste tänka på med denna matris är att den visar extremer. Den ska ses som en gradskala där en stat kan vara mer eller mindre inkluderande/exkluderande och även mer eller mindre aktiv/passiv.

⁵¹ Linz, Juan J. & Stepan, Alfred, 1996. *Problems of democratic transition and consolidation*. S. 8.

⁵² Devine, Fiona, 2002, *Theory and methods in political science*. S. 200f.

⁵³ Patel, Runa & Davidson, Bo, 1994, *Forskningsmetodikens grunder*. S. 118.

⁵⁴ Yin, Robert K., 1994, *Case study research*. S. 6-8.

	Inkluderande	Exkluderande
Aktiv	Associative democracy, Föreningsdemokrati <ul style="list-style-type: none"> • Forma grupper. • Stödja grupper. • Få in utsatta grupper i staten (kvinnor, minoriteter). • Icke ekonomiska grupper ska också inkluderas. • Grupper ges direkt inflytande i beslut som påverkar dem. 	Auktoritär liberalism <ol style="list-style-type: none"> 1. Auktoritärt <ul style="list-style-type: none"> • NGO: s får ej existera. • Motarbetas (krossas). • Staten styr civilsamhället. 2. Demokratiskt <ul style="list-style-type: none"> • Inget inflytande för civilsamhället. • Underminering/motarbetning. • Stark stat (centralisering av makten). • Decentralisering av ekonomin.
Passiv	Pluralism <ul style="list-style-type: none"> • Alla grupper skall ha tillgång till staten. • Även extrema grupper. • Ingen urskiljning av grupper. • NGO: s utvecklar sig själva. 	Korporatism <ol style="list-style-type: none"> 1. Auktoritärt <ul style="list-style-type: none"> • Stark motståndsrörelse. • Går ej för staten att krossa. • Starka påtryckningar leder till inkludering. 2. Demokratiskt <ul style="list-style-type: none"> • Inkludering av vissa NGO: s. • Exkludering av andra NGO: s. • Denna sker på andra grunder än i väst, dvs. inte klassbaserad, utan det finns andra faktorer.

4.1.2 Aktivt inkluderande

Likt en korporativistisk stat så vill en aktivt inkluderande stat ha in ekonomiska grupper i policyprocessen. Men likt pluralismen så vill den även ha in icke-ekonomiska grupper i statens verksamhet. Skillnaden mot en pluralistisk stat är att i en föreningsdemokrati så ska staten stödja och forma grupper in i staten och lyfta fram utsatta grupper genom att ta bort hinder. Vidare ska staten ge grupper inflytande i beslut som rör dem. I denna modell ska individer inte vara invalda i parlamentet utan hela grupper ska representeras i policyprocessen. Detta handlar om att grupper ska ha direkt inflytande i policyprocessen och gruppen ska gemensamt lägga veto röst mot något de anser vara fel. Detta i motsats till ett parlament där bara någon eller några individer representerar gruppen.

4.1.3 Passivt inkluderande

Den passivt inkluderande staten (pluralismen) tar tillskillnad från föreningsdemokratien en tydlig ideologisk ställningen då den i grunden bygger på liberala idéer, att staten inte ska lägga sig i och forma grupperna utan detta ska ske automatiskt. Vidare ska staten inte hindra någon grupp att inkluderas i staten, det ska inte ske någon urskiljning av grupper. En sådan här stat likställer alla grupper och ger alla samma värde dvs. alla har samma chans att göra sin röst hörd, denna inkludering innefattar även extrema grupper.

4.1.4 Aktivt exkluderande

Den aktivt exkluderande staten kan delas in i två typer av stater, demokratiska och auktoritära stater. Den auktoritära staten har vi i vår modell klassat som Sovjetunionen under Stalins tid. Detta innebär att det civilsamhället som finns kontrolleras av staten. Staten försöker alltså utrota civilsamhället som inte skapats av staten. Den demokratiska modellen av en aktivt exkluderande stat är i vår modell Storbritannien under Thatcher. Då denna stat trots allt är en demokrati så försöker den inte liksom den auktoritära staten utrota det civila samhället utan snarare attackera och underminera dess möjligheter att verka i samhället med andra ord så finns det ett civilsamhälle men denna besitter ingen makt. Ett sätt som staten kan underminera civilsamhället är genom lagar och regler som försvårar för dem att agera. Stater som genom historien utgjort sådana här stater har genomgående haft en decentraliserad ekonomi och en centraliserad politik.

4.1.5 Passivt exkluderande

Även den passivt exkluderande staten kan man dela in i de två kategorierna demokratisk och auktoritär. Den auktoritära staten är historiskt sett stater som upplevt ett väldigt auktoritärt styre men vilket senare försvagats liksom det som skedde i bl.a. Polen och Tjeckoslovakien. I dessa länder växte det fram ett civilsamhälle i opposition mot den sittande regimen. Dessa rörelser har varit så starka att på grund av trycket inifrån och utifrån har regimerna tvingats inkludera dessa i staten, men alla andra rörelser är exkluderade. I den demokratiska staten så inkluderas rörelser som fackförbund och företag i staten. Denna typ av stat är den som mest liknar den korporatism vi i Sverige är vana med. Även här exkluderas alla övriga grupper som inte är av ekonomisk natur. Denna modell är baserad på en västerländskmodell med en triangulering. Eftersom Ryssland har en annan historia än vad vi i väst finns risken att deras syn på staten och civilsamhället skiljer sig från vår. Vi måste ha detta i åtanke när vi analyserar relationen stat – civilsamhälle i Ryssland dvs. vi måste ha en förförståelse att man i

Ryssland inte nödvändigtvis har samma syn på hur denna relation ska se ut. Därför kommer vi att titta efter nya mönster av korporatism där den ryska staten inkluderar vissa delar av civilsamhället och exkluderar andra, men på andra grunder än i väst.

4.2 Validitet

För att besvara vår frågeställning har vi valt att använda oss av Dryzeks teori som vi anser är lämplig då den täcker de möjliga alternativ en stat kan ta när det gäller sin relation med civilsamhället. Ett möjligt problem kan vara som vi tog upp tidigare är att teorin bygger på västerländska värderingar men ska appliceras på ett land som inte delar samma värderingar. Detta är dock något som vi anser man kan komma runt genom att ha det i åtanke vid operationaliseringen.

Yin tar upp tre olika typer av validitet, konstruerad, intern och extern validitet. När det gäller den första, den konstruerade validiteten, så handlar det om: *establishing correct operational measures for the concepts being studied*.⁵⁵ Det vill säga konstruera rätt mätinstrument för det vi vill studera. I operationaliseringen anser vi att vi har lyckats täcka in de aspekter som rör relationen stat och civilsamhälle. Ett problem är dock att vi inte har med företag och fackförbund i vår definition över civilsamhället vilket skapar problem för operationaliseringen av den passivt exkluderande staten. Då vi anser att teorin bygger på västerländska värderingar så måste vi forma om teorin för att passa ryska förhållanden. Därför har vi öppnat dörren för att det kan finnas en annan sorts korporatism i Ryssland än den vi är vana vid.

Intern validitet handlar om att fastställa kausala samband och att faktiska samband skiljs från falska samband. Det vill säga att forskaren måste fastställa att X leder till Y och att det inte är Z som påverkar Y.⁵⁶ Det är värt att påpeka att det resultat vi kommit fram till inte nödvändigtvis är det enda man kan komma fram till. Vid en annan definition av civilsamhället och staten kan man förmodligen få ett resultat som skiljer sig från det vi har kommit fram till.

Extern validitet handlar om att kunna generalisera de resultat som undersökningen har kommit fram till. Enligt Yin så hävdar kritiker att det är svårt att generalisera resultaten i en

⁵⁵ Yin, Robert K., 1994, *Case study research*. S. 33.

⁵⁶ Ibid. S. 35.

fallstudie där man fokuserar på ett enskilt fall.⁵⁷ Vi kan med andra ord inte generalisera det resultat vi kommit fram till på andra länder då ett annat land inte nödvändigtvis har samma förutsättningar som Ryssland. Men vad vi kan göra är att generalisera vår teori på ett annat land. Det gick med hjälp av teorin att någorlunda definiera den ryska statens relation med civilsamhället. Detta betyder att teorin borde gå att testa även på andra stater.⁵⁸

4.3 Reliabilitet

För att i en undersökning uppfylla kraven på hög reliabilitet är det viktigt att redogöra för hur man gått tillväga i sin datainsamling.⁵⁹ Då vi anser att en kvalitativ studie bygger på tolkningar så kan en annan forskare som gör en liknande undersökning göra andra tolkningar. Det är viktigt för oss att vi noggrant operationaliserar de olika delarna av vår teori för att på så sätt kunna stärka vår intersubjektivitet. Vi anser att vi gjort detta då vi bl.a. gjort en egen tolkning av den passivt exkluderande staten där vi p.g.a. vår definition av civilsamhället inte kunnat uppnå denna om vi inte modifierat den som vi gjort. Vi anser av valet av empiriskt material täcker undersökningsområdet bra då vi är intresserade av statens uppfattning av hur de ska agera mot civilsamhället.

5 Analys

Den här delen av uppsatsen kommer vi att dela upp i tre olika kapitel, där vi i tur och ordning kommer att analysera tre material från Ryssland. I den första delen kommer vi att behandla bl.a. Putins årliga tal till nationen och försöka visa på vilka politiska och ekonomiska förändringar han genomfört under sin första mandatperiod (2000-2004). Vi har även fokuserat på Putins syn på civilsamhället och visar med exempel från artiklar hur staten har agerat mot civilsamhället. Den andra delen har sin fokus på två av Putins politiska rådgivare där vi ska försöka visa på att det finns en gemensam hållning mot civilsamhället från statens sida. Den avslutande delen av analysen fokuserar på Civic Forum som var en konferens initierad av staten. Under arbetets gång märkte vi att Ryssland under Putins första mandatperiod mer påminde om en exkluderande än en inkluderande stat. Det var dock svårare att fastställa om den var aktiv eller passiv i denna exkludering.

⁵⁷ Ibid. S. 36.

⁵⁸ Ibid. S. 36.

5.1 Bakgrund

När Vladimir Putin kom till makten 2000 så var den ryska staten i ett mycket dåligt tillstånd, vissa hävdade till och med att den ryska staten bara var ett steg från att bli en s.k. failed state, (misslyckad stat) en stat som inte kunde tillgodose sina medborgare deras grundläggande behov.⁶⁰ Putin uppmärksammade detta i sitt tal till nationen år 2000 och påtalade att utvecklandet av en stark stat var något som han ansåg viktigt. Återuppbyggnaden av staten var något man haft om ett mål under flera år men som man inte lyckats göra något konkret åt.⁶¹ Putin hävdade att den svaga staten var anledningen till att man misslyckats med att skydda civila, politiska och ekonomiska rättigheter - men att det även var anledningen till statens och civilsamhällets misslyckade interaktion.⁶² Putin ansåg också att en del av misslyckandet var att staten gick till extremer, de tog alltid en av två vägar mot civilsamhället, de ignorerade civilsamhället eller var överdrivet beskyddande mot det. Detta, enligt Putin, beror på att staten har huvudansvaret för allt i samhället och inte vill misslyckas. Han sa vidare att utvecklingen framåt inte enbart ligger på staten utan kräver ett deltagande från medborgarna,⁶³ men för att verkligen kunna göra civilsamhället till en fullvärdig partner till staten krävs det att de båda arbetar tillsammans. I sitt tal till nationen 2003 så sa Putin att: *we have finally re-established the unity of our country [...] we have reinforced state authority [...]*⁶⁴ istället för att inkludera civilsamhället i denna process för att öka medborgares inflytande valde Putin att söka stöd från eliterna i Kreml.⁶⁵ Trots detta har Putin lyckats skapa sin starka stat, eller som den kallas i litteraturen ”managed democracy”⁶⁶, han har centraliserat makten till Moskva genom att bl.a. skapa sju distrikt för att övervaka implementeringen av de federala lagarna i regionerna. Presidenten gavs makt att kunna stänga ute guvernörer från sina arbetsplatser om de inte följer de federala lagarna, guvernörer och styrelseordföranden från regionerna kan tvingas att lämna sina poster och ersättas av representanter som utnämns direkt av Putin eller blivit indirekt valda.⁶⁷ Stärkandet av staten var något Putin uppmärksammade även under sin tid som premiärminister och tillförordnad president vilket också framgick i en artikel skriven av honom, publicerad den 31 december 1999, där han sa att:

⁵⁹ Ibid. S. 36.

⁶⁰ Graham, Thomas E. Jr., sommaren 2000, *Demokratizatsiya*. S. 370.

⁶¹ Putins tal 2000.

⁶² Ibid.

⁶³ Ibid.

⁶⁴ Putins tal 2003.

⁶⁵ Squier, John, våren 2002, *Demokratizatsiya*. S. 169.

⁶⁶ Colton, Timothy J. & McFaul, Michael, 2005, *Putin's Russia: Past Imperfect, Future Uncertain*. S. 26, Baliaev, Mikhail, vintern 2004, *Demokratizatsiya*. S. 4.

⁶⁷ Ross, Cameron, mars 2003, *Communist and Post-Communist Studies*. S. 34.

*Russia will not become a second edition of, say, the U.S. or Britain, where liberal values have deep historic traditions. Our state and its institutions and structures have always played an exceptionally important role in the life of the country and its people. For Russians, a strong state is not an anomaly to be gotten rid of. Quite the contrary, it is a source of order and main driving force of any change.*⁶⁸

Denna centralisering av makten visar att Putin inte har tankar på en föreningsdemokrati - då denna är mer inriktad mot en decentraliserad beslutsprocess där alla berörda grupper får inflytande. När Putin stärkte staten så tog han inte hjälp av civilsamhället utan förlitade sig på de eliter som fanns i Kreml för stöd. Uteslutningen av civilsamhället i denna process kan ha berott på att han väljer att ignorera civilsamhället, detta skulle kunna tyda på att staten är exkluderande i sitt förhållande till det civila samhället. Som citatet ovan visar så anser Putin att staten är den drivande kraften i samhället vad gäller förändringar. Detta kan förklara varför han valde att exkludera civilsamhället i processen att stärka staten. Detta borde dock inte hindra Putin från att låta dem arbeta som lobbygrupper, på så sätt får delar av civilsamhället ändå göra sin röst hörd. Exkluderingen av civilsamhället i processen att stärka staten visar även tecken på att staten inte är inkluderande då grupper ska kunna ha tillgång till staten. Stärkandet av staten tyder mer på att Ryssland är exkluderande och inte inkluderande men det är svårare att fastställa om det är en aktiv eller passiv stat.

Stärkandet av staten har även förekommit i vad Putin själv kallade ett ”återtagande” av media.⁶⁹ Detta skedde genom att staten tog över kontrollen av NTV som styrdes av oligarken Vladimir Gusinsky med motiveringen att nyheterna var manipulerade i fördel för specifika intressen och att Gusinsky var inget mindre än en maffiaboss. Kritiker av Putin hävdar att det var ett sätt för honom att säkra sin makt och sitt återval.⁷⁰ Om kritiken stämmer så kan detta tyda på att den ryska staten motarbetar det civila samhället, vilket påminner om en exkluderande stat.

Inte bara den politiska makten var i kris utan även ekonomin var väldigt sargad när Putin kom till makten. Två år tidigare, 1998, så hade Rysslands ekonomiska system kollapsat⁷¹ och i sitt första tal till nationen (2000) så sa han att det krävs en ekonomisk förändring. Hans förslag till

⁶⁸ Putin, Vladimir, 1999-12-31, *Russia at the turn of millennium*. S. 6.

⁶⁹ Baliaev, Mikhail, vintern 2004, *Demokratizatsiya*. S. 1.

⁷⁰ Sakwa, Richard, 2004. *Putin-Russia's choice*. S. 104.

⁷¹ Colton, Timothy J., Goldman, Marshall, Saivetz, Carol R., Szporluk, Roman, jan. 2005, *Post Soviet Affairs*. S. 6.

förändringar innefattade bl.a. en mindre administration dvs. ett mindre inflytande från staten, ett fritt företagande och friheten att producera, investera och föra handel. Han ansåg dock att statens viktigaste uppgift låg i att skydda privata initiativ och egendomar.⁷² Det visar tendenser på en liberal politik i ekonomin. Detta då man vill minska det statliga inflytandet och försöka främja det fria företagandet vilket innebär att man försöker decentralisera ekonomin. Även Mikhail Baliaev visar på att Putin under sin första mandatperiod lyckats med sin uppgift att skapa en liberaliserad ekonomi genom att sänka skatter och öka insynen i det ekonomiska systemet. Han har även lyckats med uppgiften att få bort den omfattande byråkrati som präglade Ryssland under Jeltsin. Detta genom att bl.a. göra det enklare att registrera nya företag och minska den statliga kontrollen av dem.⁷³ Genom att minska bl.a. byråkratin och inte kontrollera företagen i samma utsträckning som tidigare har Putin lyckats med att decentralisera ekonomin vilket uppvisar tecken på den situation som fanns i Storbritannien under Thatcher. Denna centralisering av makten som vi nämnt tidigare och nu denna decentralisering av ekonomin i Ryssland visar liknande tendenser av en auktoritär liberalism som Dryzek tar upp.⁷⁴

5.2 Civilsamhället

När Putin i sina uttalanden nämner civilsamhället så är det ofta i positiva ordalag⁷⁵ han anser att ett starkt Ryssland är lika med ett modernt utvecklat samhälle. Putin anser att för att landet skall nå dit så måste de skapa en nationell enighet.⁷⁶ Men han kritiserar även vissa NGO: s och anser att de arbetar för tvivelaktiga grupper och kommersiella intressen, att en del NGO: s är mer intresserade av att få in pengar till sin verksamhet än att slåss för mänskliga rättigheter. Med detta menar han att många organisationer istället för att kritisera bl.a. NTV för sina tvivelaktiga skatteaffärer håller tyst men så fort staten gör något som NGO: s anser vara tvivelaktigt protesterar de högljudd. De NGO: s som Putin syftar på i detta sammanhang är människorättsorganisationer och miljöorganisationer. Det här förklarar Putin med att: *they simply cannot bite the hand that feeds them.*⁷⁷ Putin vill med detta säga att NGO: s aldrig kritiserar oligarker som stödjer dem finansiellt men mer än gärna kritiserar staten då de gör något tvivelaktigt. Detta kan ses som att Putin anser att det finns en dubbelmoral från

⁷² Putins tal 2000.

⁷³ Baliaev, Mikhail, vintern 2004, *Demokratizatsiya*. S. 1.

⁷⁴ Dryzek, John S., 1996. *Democracy in capitalist times*. S. 68.

⁷⁵ Putins tal 2004, Putins tal 2003.

⁷⁶ Putins tal 2003.

⁷⁷ Putins tal 2004.

civilsamhällets sida och kan tyda på att det finns en konflikt mellan staten och civilsamhället. Där Putin vill framställa staten som den goda kraften i samhället som jobbar för alla medborgare och där delar av civilsamhället bara arbetar för sin egen vinning. Den här konflikten mellan staten och civilsamhället kan vara något som sitter i sedan Sovjetperioden då förhållandet dem emellan var väldigt konfliktfyllt.⁷⁸ Putins mål är inte nödvändigtvis att frysa ut civilsamhället liksom en exkluderande stat utan anledningen till hans hårda retorik mot en del NGO: s kan ha sin förklaring i att de hotar uppbyggnaden av den nationella enigheten. Att i ett tal till nationen anklaga NGO: s för att representera tvivelaktiga intressen är ett sätt att underminera civilsamhället, detta behöver inte betyda att staten motarbetar civilsamhället i stort utan det är bara ett försök från Putins sida att hindra vad han anser är destruktiva krafter i samhället som hindrar hans försök till skapandet av en stark stat. Även när NGO: s tar emot finansiellt stöd från utlandet råkar de ut för statens hårda retorik. Bland annat anklagar man dessa grupper för att vara ”icke-ryska” och pekar ut NGO: s av det här slaget som ett sätt för icke-ryska intressen att spionera på landet.⁷⁹

5.2.1 Professionella och gräsrotsorganisationer

Som vi nämnde tidigare så gör Henry en distinktion mellan professionella och gräsrotsorganisationer. Den ryska staten har en väldigt kritisk hållning mot de s.k. professionella organisationerna, detta då de arbetar med frågor som är känsliga för staten. Att stämpla NGO: s som tar stöd från utlandet som icke-ryska och att de spionerar åt utländska intressen är ytterligare ett sätt att underminera dessa rörelsers verksamhet. Bra exempel på hur staten förhåller sig till delar av civilsamhället i vissa frågor är att titta på hur bl.a. miljöorganisationer som jobbat med frågorna om Rysslands kärnvapen och militärens miljöansvar blir bemötta av staten. Det har påbörjats rättegångar mot dess medlemmar och staten har hävdat att arbetet är ett försök av andra stater att spionera på Ryssland. Alexander Nikitin är en av dessa personer som blivit åtalad för spionage. Han skrev en rapport om risken för radioaktivt utsläpp från Rysslands nordflotta, åt *the Norwegian environmental organization*, med källor som var offentliga. Han friades senare av den högsta domstolen 2001 efter att i flera månader varit fängslad av FSB (den ryska säkerhetstjänsten) då domstolen ansåg att lagarna med vilka han åtalades hade implementerats retroaktivt.⁸⁰ Att staten anklagar miljöaktivister för spionage efter att ha skrivit en rapport byggd på offentliga källor stärker

⁷⁸ Sakwa, Richard, 2004. *Putin-Russia's choice*. S.126.

⁷⁹ Henry, Laura A., Våren 2002, *Demokratizatsiya*. S. 5.

våra misstankar att staten försöker underminera de professionella organisationernas och exkludera vissa NGO: s från statens verksamhet. Om detta beror på att de får stöd utifrån och därmed riskerar den nationella enigheten eller för att de kritiserar staten är inget vi säkert kan säga.

Även när miljöorganisationer har arrangerat demonstrationer mot privata företag så anklagas de för spionage. Men istället för spionage mot staten hävdar de att det handlar om företagsspionage från utländska företag. De företag som blir utsatta för dessa demonstrationer håller till inom bl.a. skogsindustrin och petroleumbranschen vilka är viktiga för den ryska ekonomin och därmed gör frågan känslig för staten.⁸¹ På grund av dessa branschers vikt för den ryska ekonomin så kan det vara en anledning till varför de utsätts för trakasserier från den ryska staten. Henry visar på att de organisationer som behandlar frågor som är av känslig natur för staten ofta utsätts för trakasserier genom att de råkar ut för besök från skattepolisen och FSB med jämna mellanrum.⁸² Detta visar återigen att de s.k. professionella organisationerna med stöd från utlandet motarbetas av staten. Anledningen till att de trakasseras behöver inte vara att de hotar den ryska enigheten utan snarare att de hotar den svaga ryska ekonomin.

5.2.2 Politiska hinder

I maj 2000 så lade staten ner de instanser (*the State committee on the Environment* och *the State Forestry Committee*) som ger miljögrupper möjlighet att påverka uppläggning av politiken och flyttade över dess befogenheter till ministeriet av naturresurser som är ansvariga för att dela ut licenser för oljeutvinning, gruvdrift och skogsavverkning.⁸³ Men det är inte bara miljörelsen som motarbetas, även kvinnogrupper drabbas av statens aktioner. Innan Putin kom till makten så byttes ledaren för presidentens kommission för kvinnor, familj och demografi Yekaterina Lakhova ut mot en ersättare som inte i samma utsträckning som sin föregångare försöker få i gång en dialog med kvinnorörelsen.⁸⁴ Båda dessa exempel visar på institutionella förändringar från staten. Att lägga ner de instanser som från statligt håll övervakar miljön och överföra dess uppgifter till ett ministerium ansvarig för bl.a. gruvdrift och skogsavverkning är ett allvarligt slag för miljörelsen. Med denna flytt så ökar knappast

⁸⁰ Henry, Laura A., Våren 2002, *Demokratizatsiya*. S. 6. Smirnov, Sergei A., Blinushov, Andrei Iu., Serefa, Iulia B., juli-aug. 2003, *Russian Politics & Law*. S. 62

⁸¹ Henry, Laura A., Våren 2002, *Demokratizatsiya*. S. 5.

⁸² Henry, Laura A., Våren 2002, *Demokratizatsiya*. S. 6.

⁸³ Henry, Laura A., Våren 2002, *Demokratizatsiya*. S. 7.

deras möjlighet att påverka statlig policy och få upp miljöfrågor på dagordningen. Att ta bort dessa instanser och därmed miljöförörelsens verktyg att påverka beslut kan vara ett sätt för staten att marginalisera miljöförörelsen. Även det andra exemplet som visar på kvinnors svaga inflytande i staten och Putins ovilja att få in någon som vill föra en dialog med kvinnorna visar på att staten inte vill inta en inkluderande ställning mot delar av civilsamhället.

5.2.3 Statens janusansikte

Enligt Lisa McIntosh Sundstrom så är det oklart vilken relation staten kommer ha med civilsamhället då de å ena sidan utsätter uttalade kritiker för bl.a. övervakning, kräver registrering av organisationer och i vissa fall skickar dit polisen som får utföra raid mot deras lokaler. Men med initierandet av Civic Forum där staten ville höra vilka krav NGO: s hade visar på en annan bild.⁸⁵ Detta är dock något som vi kommer att behandla mer utförligt i ett senare avsnitt. Enligt den ryska konstitutionen (kapitel 2, artikel 30, paragraf 1) så ska alla: [...] *have the right to association, including the right to create trade unions for the protection of his or her interests. The freedom of activity of public association shall be guaranteed.*⁸⁶ Verkligheten ser dock annorlunda ut då NGO: s, enligt Squier tvingas registrera sig hos det ryska justitiedepartementet vilket inte är något som krävs enligt konstitutionen och som inte är ett tvång. Då den politiska verkligheten ser ut som den gör tvingas NGO: s registrera sig hos staten.⁸⁷ Anledningen till att grupper registrerar sig hos staten är enligt Weigle att de då ges extra resurser. Registreringen är frivillig men alla seriösa organisationer registrerar sig då det blir lättare för dem att *defend the rights of their organization in the legal system.*⁸⁸ Rapporter visar att distrikt har tappat stora delar av sina NGO: s bl.a. Tambov Oblast som efter regeringen påbörjade sin omregistreringskampanj enbart har kvar 5 % av sina tidigare NGO: s.⁸⁹ Detta är ett sätt från staten att kontrollera civilsamhället och ett möjligt sätt för dem att öka sin kontroll över vilka NGO: s som verkar i samhället, professionella som gräsrotsorganisationer. Om en organisation skulle välja att inte registrera sig kan man anta att de inte skulle bli bemötta som en NGO, utan ignoreras och inte skyddas av de lagar som är uppsatta för NGO: s. Det kan också vara ett sätt för staten att få bort organisationer som inte har någon verksamhet utan bara är där för pengarna och på så sätt enbart ha organisationer som verkligen är aktiva. Men att 95 % av en Oblasts organisationer försvinner och inte arbetar

⁸⁴ Sundstorm, Lisa McIntosh., Våren 2002, *Demokratizatsiya*. S. 5.

⁸⁵ Ibid. S. 5.

⁸⁶ Rysslands konstitution.

⁸⁷ Squier, John, våren 2002, *Demokratizatsiya*. S. 170.

⁸⁸ Weigle, Marcia, A., Våren 2002, *Demokratizatsiya*. S. 122.

seriöst låter som en otrolig siffra vilket kan tyda på att regeringen inte ville att de obekväma organisationerna skulle återuppta sin verksamhet och därmed såg sin chans att få bort de samtidigt.

5.2.4 Skattepolitiska hinder

De politiska hindren är dock inte de ända NGO: s utsätts för, det finns även problem med skattelagar. Något som drabbar alla NGO: s i Ryssland är det faktum att man inte kan få skattelättnad när man skänker pengar till organisationer. Detta är något som gäller för både privatpersoner som företag vilket leder till att det är få som är villiga att skänka pengar.⁹⁰ Skattelättnader när man skänker pengar till frivilligorganisationer är något som är vanligt i västvärlden och ett bra incitament för att få folk att skänka pengar till organisationer.⁹¹ Om den ryska staten är allvarlig i sin strävan efter ett välutvecklat civilsamhälle så måste det kunna finansieras av privatpersoner och företag utan att dessa ska drabbas ekonomiskt. Som det ser ut idag så finansieras de större organisationerna från utlandet vilket gör att de befinner sig väldigt långt borta från befolkningen som inte har råd att bidra med pengar. Detta är något som staten utnyttjar genom att kalla dem icke-ryska och hävda att de går andra staters intressen.⁹²

De politiska hinder som vi nämnt ovan är något som drabbar alla ryska NGO: s, vissa mer än andra. De som är de mest utsatt är de som behandlar frågor som staten ser som känsliga, det är även dessa organisationer som oftast får bidrag från utlandet vilket gör att staten kan underminera dessa organisationer och kalla dem icke-ryska då de inte har så mycket kontakt med den vanliga befolkningen. De organisationer som inte motarbetas av staten är de som Henry kallar gräsrotsorganisationer. Dessa har visserligen en bättre kontakt med lokalbefolkningen men då deras ekonomi är väldigt svag så har de inte möjlighet att arbeta med frågor av lika allvarlig karaktär som de professionella organisationer, vilket också gör att de klarar sig undan statens övervakning. Enligt Sundstrom, använder sig många av de professionella organisationerna mycket av sin tid åt att arbeta för att inte upphöra med sin verksamhet då staten använder sina resurser för att försvåra deras arbete och existens.⁹³ Detta kan tyda på, som vi tidigare nämnt, att den ryska staten är exkluderande mot vissa delar av

⁸⁹ Smirnov, Sergei A., Blinushov, Andrei Iu., Serefa, Iulia B., juli-aug. 2003, *Russian Politics & Law*. S. 62.

⁹⁰ Ibid. S. 63.

⁹¹ Sundstrom, Lisa McIntosh., Våren 2002, *Demokratizatsiya*. S. 6. Weigle, Marcia, A., Våren 2002, *Demokratizatsiya*. S. 126.

⁹² Henry, Laura A., Våren 2002, *Demokratizatsiya*. S. 6.

civilsamhället eftersom de får stöd utifrån och är kritiska mot staten, och undermineras med kommentarer om att de är icke-ryska och stödjer kommersiella intressen och inte folket. En anledning till att Putin fryser ut dessa kritiska NGO: s kan vara för att skydda vad han kallar den nationella enigheten och att de som är kritiska splittrar detta försök till enighet. Men det kan också handla om att ekonomiska intressen går före, som vi redogjorde tidigare.

5.3 Putins närmaste krets

Som vi klargjorde i vår definition av staten så kommer vi även att intressera oss för personer i Putins närhet. Vi kommer i detta avsnitt att titta på vad som sägs från dessa personer om civilsamhället.

5.3.1 Civilsamhället i andrahand

En av dessa är Sergei Markov – ordförande i institutet för politiska studier och ordförande för Civic Forums organisationskommitté. Enligt honom så anser regeringen att det behövs en tillväxt av civilsamhället. Markov menar att det som guidar det politiska ledarskapet i Ryssland är att civilsamhället är fundamentalt för demokrati, men han säger att det finns viktigare frågor som säkerheten och ekonomin.⁹⁴ Detta visar på att staten ser civilsamhället som viktigt men att det finns andra frågor som de anser vara viktigare, som ekonomi och säkerhet. Att Putin är kritisk mot NGO: s som ”hotar” den nationella enigheten kan bero på att han anser att de äventyrar landets säkerhet. Även att han anklagar NGO: s som gör aktioner mot företag för spionage är ett tecken på att staten vill skydda ekonomin och sätter det i första rummet. Det Markov styrker är att den ryska staten sätter andra saker före civilsamhället och att det kan vara därför det motarbetas. Detta är tecken på en exkluderande politik men vi kan inte säga att det är en aktivt eller passivt exkluderande stat eftersom de NGO: s som staten inte går hårt åt ofta inte blir motarbetade dvs. gräsrotsorganisationer. Detta behöver inte betyda att den ryska staten vill vara exkluderande utan att de ser det som nödvändigt för att skydda ekonomin och enandet av nationen.

5.3.2 Statens uppdelning av NGO: s

Den 24 juni 2004 träffade den ryske utrikesministern Sergei Lavrov representanter från 48 stycken NGO: s alla ansedda som pro-Kreml och okända för omvärlden. De mest

⁹³ Sundstrom, Lisa McIntosh., Våren 2002, *Demokratizatsiya*. S. 5.

⁹⁴ Markov Sergei, 2004-09-07, *A Stronger Civil Society Means More Democracy*.

respekterade organisationer som *Memorial*, *For human rights* och *The committees of soldier's mothers* blev inte inbjudna. Detta bemöttes genast av kritik från de större organisationerna som anklagade den ryska staten för att skapa GONGO: s (governmental organized non-governmental organizations) och att dessa är meningen att fungera som en mantel för att stoppa kritik från mer kritiska NGO: s.⁹⁵ Andra som Lev Ponomaroy ordförande i *For human rights* gick ännu längre och hävdade att det var ett steg tillbaka mot gamla Sovjettiden när pro-statliga organisationer åkte till väst och sade att allt var bra i Sovjetunionen. En av organisationerna som bjöds in var *The federation of peace and agreement* – arvtagaren till *The soviet committee for peace defense*, grundat 1949. Denna grupp var en av organisationerna som åkte till väst och sade att allt stod rätt till i Sovjetunionen och att inga politiska dissidenter fanns, detta ger grund för Lev Ponomaroy's kritik.⁹⁶ Att staten bjöd in pro-statliga NGO: s visar med tydlighet på att den ryska staten sätter ekonomin och säkerheten först och att när det kommer till civilsamhället så sker en selektering där de ”obekväma” organisationerna inte passar in. Att de professionella organisationerna inte blev inbjudna visar också att staten har svårt att acceptera dessa, utan hellre söker stöd hos gräsrotsorganisationer. Anledningen till varför vissa NGO: s inte var inbjudna till mötet var, enligt Sergei Markov, att ministern (Sergei Lavrov) [...] *wanted to talk with friendly organizations*.⁹⁷ Mötet med vänliga NGO: s var som Markov sade för att [...] *correct the image of Russia abroad*.⁹⁸ Tanken är att Markov och Gleb Pavlovsky ska konsultera med Kreml för hur detta mål skall uppnås. De skall samarbeta med utrikesministern så de kan få kontakter med utländska NGO: s som är villiga att arbeta med ryska NGO: s som har fått Kremls godkännande.⁹⁹ Man får intrycket av att den ryska staten delar in NGO: s i goda och onda, där de onda är sådan som får bistånd utifrån Ryssland och som enligt staten har som uttalat mål att förstöra Rysslands rykte utomlands. Att Lavrov ville träffa vänliga organisationer tyder på, som vi tidigare nämnt, att det finns en konflikt i Ryssland mellan staten och civilsamhället, att man anser att det finns en dålig bild av Ryssland utomlands och att staten vill förändra denna bild genom att låta utländska NGO: s samarbeta med ryska NGO: s godkända av staten. Detta ger intrycket av att den ryska staten försöker kontrollera civilsamhället i Ryssland. Ett Ryssland där man exkluderar de kritiska professionella organisationerna och låter de grupper utan inflytande hållas dvs. gräsrotsorganisationerna.

⁹⁵ Mereu Francesca, 2004-06-25, *Kremlin looking for loyal NGOs*.

⁹⁶ Ibid.

⁹⁷ Ibid.

⁹⁸ Ibid.

⁹⁹ Ibid.

5.3.3 Kontroll av ”rätt” åsikter

Gleb Pavlovsky som är president i *the Effective Policy Foundation* och en ”spindel i nätet” i Kreml sköter också Kremles mediemaskin. I sin artikel går han till hårt angrepp mot människorättsrörelsen som är kritiska mot Putin och Kreml. Pavlovsky hävdar att den tidiga människorättsrörelsen i Sovjet slogs för ”rätt saker” och att de alltid hade en respektfull dialog även fast det var en fientlig totalitär regim.¹⁰⁰ Pavlovsky går till angrepp mot människorättsrörelsen i Ryssland och hävdar att de inte vill hjälpa någon, de bryr sig inte om medborgarnas liv. Att vara ansvarig för Kremles mediemaskin och göra ett uttalande där han hyllar det s.k. civilsamhället som existerade under Sovjetunionen som ett föredöme tydliggör hans syn på civilsamhället. Då man hävdar att människorättsorganisationer under Sovjetperioden slogs för rätt saker så hävdar man även motsatsen att dagens rörelse slåss för ”fel” saker då de inte för en respektfull dialog med staten. Detta är ett sätt att undergräva rörelsens trovärdighet inför folket och är ett sätt för staten att legitimera exkludering av de professionella organisationerna från statens verksamhet.

Ytterligare ett sätt som Pavlovsky visar sin syn på civilsamhället är när han säger:

When our committee of soldier's mothers starts demanding larger and more effective military operations from the government, when it learns to welcome essential preventive operations – then it will gain a natural basis for monitoring the effectiveness of military structures. But now, when the committee of soldier's mothers calls for the state to disarm before its enemies, it is only a self-interested lobby group: mothers trying to ensure that the sons of other mothers, not their own, serve in the military.¹⁰¹

Detta kan tyda på att den ryska staten försöker forma NGO: s att tycka som staten vill ifall de vill vara med att övervaka statens policybeslut. Att sedan anklaga *The committees of soldier's mothers* för att bara bry sig om sina egna söner är ett sätt att underminera deras trovärdighet och kan vara ett sätt att få andra mödrar till soldater att inte gå med i organisationen. Detta behöver inte betyda att den ryska staten vill exkludera NGO: s, som vi tidigare nämnt, utan det kan handla om att man i Ryssland sätter en stark stat först. Att ha kritiska NGO: s delaktiga i statens arbete skulle kanske kunna äventyra det nationella enandet och ett ytterligare stärkande av staten.

¹⁰⁰ Pavlovsky, Gleb, 2002-11-22, *The insignificance of the human rights movement in Russia*.

¹⁰¹ Ibid.

5.4 Civic Forum

Vi kommer nu att redogöra för ett Civic Forum som var ett möte mellan den ryska staten och dess NGO: s.

5.4.1 Inför mötet

Det hela började med ett möte den 12 juni 2001 mellan Putin, den statliga administrationen och NGO: s i ett försök att starta Civic Forum där relationerna mellan staten och NGO: s skulle kunna utvecklas.¹⁰² Inför Civic Forum skedde en ökning av s.k. GONGO: s (government organized non-governmental organizations) som skapades och finansierades både direkt och indirekt av Kreml.¹⁰³ En av dessa organisationer kallades Civil Society fick till uppgift att i samarbete med staten välja ut vilka NGO: s som skulle få delta på Civic Forum.¹⁰⁴ Då staten ville välja ut vilka NGO: s som skulle få delta kan man anta att detta kan ha varit ett första försök från statens sida att förbättra bilden av Ryssland utomlands genom att försöka styra in de ”rätta” organisationerna till mötet. Statens ambition var att välja in grupper som var positiva till den politik som den ryska staten förde. Många misstänker att detta var ett försök att utmanövrera grupper som tagit en kritisk hållning mot staten och på så sätt dela upp NGO: s i pålitliga och opålitliga.¹⁰⁵ Utifrån det vi tidigare har sagt så kan man misstänka att de grupper som skulle ha klassats som opålitliga hade varit de grupper som vi benämnt som professionella grupper med stöd utomlands. Detta kan ha varit ett sätt för staten att få kontroll på de kritiska NGO: s då man haft de ”pålitliga” grupperna på sin sida som kan ha påstått att samarbetet mellan staten och NGO: s flyter på bra. Men detta scenario slog inte in. Ursprungligen bjöd man bara in okända organisationer och lämnade de mest respekterade utanför. Anledningen till detta var att en uteslutning av de kända organisationerna skulle ha kunnat generera negativ kritik mot forumet.¹⁰⁶

Då staten ändrade sin hållning och gick med på att bjuda in även mer kända NGO: s så gick dessa med på att delta enbart om vissa krav uppfylldes bl.a. att beslut som fattades inte skulle vara bindande, att forumet skulle fungera som ett discussionsforum för NGO: s som var villiga att ingå i samarbete med staten för att lösa sociala problem. Vidare skulle det inte ske

¹⁰² Nikitin, Alexander, Buchanan, Jane, våren 2002, *Demokratizatsiya*. S. 148.

¹⁰³ Balzer, Harley, juli 2003, *Post Soviet Affairs*. S. 208.

¹⁰⁴ Nikitin, Alexander, Buchanan, Jane, våren 2002, *Demokratizatsiya*. S. 149.

¹⁰⁵ Nikitin, Alexander, Buchanan, Jane, våren 2002, *Demokratizatsiya*. S. 149., Weigle, Marcia, A., Våren 2002, *Demokratizatsiya*. S. 132.

¹⁰⁶ Nikitin, Alexander, Buchanan, Jane, våren 2002, *Demokratizatsiya*. S. 149.

omröstningar i några ämnen utan det skulle enbart vara diskussioner i grupper i en mängd ämnen.¹⁰⁷ Staten gick med på dessa krav och forumet startade den 20 november 2001. Att staten böjde sig för kraven kan ha varit för att de var rädda att tappa ansiktet internationellt men de kan också handla om att staten ansåg att dessa grupper var för starka att ignorera och blev tvungna att inkludera dem i forumet.

Något som man ifrågasatte, och som vi håller med om, är varför staten var initiativtagare till Civic Forum när detta borde vara något som sköts av civilsamhället.¹⁰⁸ En anledning till forumet kan vara att staten försöker styra civilsamhället och att inkludera det under staten vilket man kan se genom bildandet av GONGO: s. Statens ambition att få in ”vänliga” NGO: s lyckades dock inte då de tvingades bjuda in de professionella organisationerna som ställde krav för att delta. Dessa krav, som vi nämnde ovan, gjorde det omöjligt för staten att forma och kontrollera civilsamhället vid detta tillfälle.

5.4.2 Mötet

Den 20 november 2001 startade Civic Forum i Moskva där 3 500 representanter från olika NGO: s samt medlemmar från den ryska regeringen deltog bl.a. Vladimir Putin och Gleb Pavlovsky.¹⁰⁹ I Putins öppningsföreläsning så talade han sig varm om vikten av ett starkt civilsamhälle genom att säga: *civil society must be independent and strong*¹¹⁰ och att det är *absolutely unproductive, and, in principle, impossible and indeed dangerous to attempt to construct civil society 'from above'*.¹¹¹ Att hävda att man vill ha ett självständigt, starkt civilsamhälle som inte är styrt av staten samtidigt som staten anordnar Civic Forum där man ville föra en dialog med NGO: s är en motsägelse. Anledningen till att vi anser att detta är motsägelsefullt är det faktum att Civic Forum initierades av staten där de från början försökte inordna civilsamhället under statens kontroll. Vilket betyder att de försökte styra civilsamhället uppifrån som i sig skulle betyda att civilsamhället skulle förlora sitt oberoende.

Efter sitt öppningstal så fortsatte turen till andra representanter från myndigheter. Detta var dock inte tanken från början utan tanken var att Putins tal skulle följas av representanter från NGO: s. Men innan mötet började kom det krav från Putins medarbetare att talarordningen

¹⁰⁷ Weigle, Marcia, A., Våren 2002, *Demokratizatsiya*. S. 135.

¹⁰⁸ Nikitin, Alexander, Buchanan, Jane, våren 2002, *Demokratizatsiya*. S. 153.

¹⁰⁹ Ibid. S. 147f.

¹¹⁰ Weigle, Marcia, A., Våren 2002, *Demokratizatsiya*. S. 136.

¹¹¹ Nikitin, Alexander, Buchanan, Jane, våren 2002, *Demokratizatsiya*. S. 156.

skulle ändras. Efter sitt och myndighetsrepresentanternas tal så ursäktade sig Putin och lämnade mötet. Det kontroversiella i detta är att när han gick så skulle representanterna för NGO: s precis påbörja sina tal och de personer han lyssnat på är sådana han träffar dagligen.¹¹² Detta kan visa att staten inte har ett genuint intresse att lyssna på civilsamhället utan Putins framträdande kan ses som ett spel för galleriet. Men det kan även vara som han hävdade att han har mycket att stå i och inte kunde delta längre än han gjorde. Men detta förklarar inte bytet av talarordningen vilket kan tyda på att han inte var intresserad av att lyssna på vad representanterna för organisationerna hade att säga.

6 Slutsats

Vår uppgift har varit att försöka fastställa hur den ryska staten ser på civilsamhället och hur staten agerar mot civilsamhället. Undersökningen har utgått från ett top-down perspektiv där vi fokuserat på staten och försökt fastställa på vilket sätt Ryssland arbetar gentemot civilsamhället. Detta skulle vi undersöka med hjälp av John S. Dryzeks matris över fyra möjliga vägar som en stat kan ta gentemot civilsamhället. Vår frågeställning som vi velat besvara är: *Hur förhåller sig den ryska staten till civilsamhället?*

Denna frågeställning har vi försökt besvara med hjälp av två underfrågor:

Agerar den ryska staten exkluderande eller inkluderande?

Agerar den ryska staten aktivt eller passivt?

I Ryssland kan man dela upp NGO: s i två olika typer av organisationer, professionella och gräsrotsorganisationer. Som vi har visat ovan så motarbetas de professionella organisationerna av den ryska staten på flera olika sätt. Ett av sätten som används är att man använder en viss typ av retorik när man talar om dem. Som vi visade i bl.a. vårt första analysavsnitt så vill Putin i sina tal till nationen framställa staten som den goda kraften i samhället och försöker gestalta delar av civilsamhället som organisationer som bara arbetar för sin egen vinning. Vidare så anklagas de professionella organisationerna för att vara icke-ryska och representera utländska intressen på grund av de får ekonomiskt stöd från utlandet. Vi har också visat på att den ryska staten har försökt att fånga individer då de presenterat material som staten ansett vara en kritik och anklagat dem för spionage. Detta kan man se som en motarbetning av NGO: s och uppvisar dragen av en exkluderande stat.

¹¹² Ibid. S. 157.

När den ryska staten tog initiativet till Civic Forum så försökte de i början att hålla de mer kritiska organisationerna utanför även fast dessa organisationer är de mest respekterade i omvärlden. Nu lyckades inte staten med detta, men det visar med tydlighet att staten försöker exkludera vissa delar av civilsamhället från statens verksamhet. Som vi tar upp i analysen så genomförde staten ytterligare ett möte där man höll de professionella organisationerna ute och man uttryckligen sade att Lavrov ville träffa vänliga NGO: s. Denna motarbetning som den ryska staten sysslar med i förhållandet mot de professionella organisationerna är en exkluderande politik. Att avgöra om det är en aktivt eller passiv exkludering är svårare att fastställa då vi måste se matrisen (se matris 2) som en skala där en stat kan vara mer eller mindre aktiv i sin exkludering.

Som vi nämnt finns det en historisk konflikt i Ryssland mellan staten och civilsamhället som har sitt ursprung i att Ryssland har en lång tradition av auktoritärt styre. Detta är något som påverkar deras syn på hur relationen stat – samhälle ska se ut. Denna ryska historiska kontexten är något som kan vara orsaken till prioriteringen av en stark stat. När kritiska röster görs sig hörda anses det hota den starka stat som man vill ha och en exkludering av de kritiska organisationerna sker. Denna exkludering kan liknas vid en korporativistisk sådan eftersom vissa NGO: s exkluderas och andra inkluderas. Selektionen av vilka NGO: s som ska inkluderas görs inte på samma basis som man gör i väst där en korporativistisk stat inkluderar fack och företag för att stärka samarbetet mellan arbete och kapital. I Ryssland kan man anta att denna inkludering sker på grundval av att man vill ha en stark stat för att kunna stärka säkerheten i landet. Som vi tagit upp tidigare så anser Putin att en stark stat inte är en avvikelse som borde försvagas utan staten är en drivande kraft bakom förändringar i ett land. Detta kan förklara varför han inte vill inkludera de professionella organisationerna som kritiserar staten eftersom den konflikt som kan uppstå kan leda till en försvagning av staten. Det här kan tyda på att Ryssland är en passivt exkluderande stat, men då staten anklagas för att skapa GONGO: s utan inflytande så kan det tyda på att den ryska staten är mer aktivt exkluderande.

Detta kan man se då Putin lagt ner mycket av sin tid åt att centralisera den politiska makten genom att stärka sin egen makt så han ges rätt att avsätta och utnämna representanter till de olika regionerna. Detta gjorde han genom att söka stöd av eliterna i Ryssland och inte genom stöd av civilsamhället vilket visar att staten inte vill blanda in civilsamhället i statens

verksamhet. Som vi tar upp i vår bakgrundsanalys så decentraliserade även Putin ekonomin genom att minska administrationen, skapa bättre förutsättningar för ett fritt företagande och se till att staten blev effektivare att skydda privata initiativ och egendom. Dessa åtgärder uppvisar liknande tendenser som de i Storbritannien under Thatcher med en neo-liberal ekonomisk politik och en stark centraliserad stat, detta ensamt gör dock inte staten till en aktivt exkluderande sådan. Något som visar på viljan att ha ett civilsamhälle men ett utan inflytande är skapandet av GONGO: s. Inför Civic Forum ökade antalet GONGO: s i Ryssland, de fick bl.a. vara med och bestämma vilka som skulle delta på forumet. Dessa skapades enligt kritiker för att fungera som en mantel som skulle ge sken av att civilsamhället i Ryssland hade en god relation till staten och allt stod rätt till. Denna kritik stärktes av Markovs uttalande att Ryssland ville: *correct the image of Russia abroad* (se fotnot 98). Centraliseringen av staten, decentraliseringen av ekonomin samt bildandet av GONGO: s skulle kunna tyda på att den ryska staten är mer aktivt exkluderande.

Vi kan inte säkert säga att den ryska staten är aktiv eller passiv i sitt exkluderande av det civila samhället, vad vi kan säga är att staten är exkluderande. Som vi sa i metoden så måste man se på matrisen som en gradskala där en stat är kan vara mer eller mindre inkluderande/exkluderande och mer eller mindre aktiv/passiv. Utifrån detta skulle vi hävda att den ryska staten lutar mer åt att vara en passivt exkluderande stat, detta baserar vi på att staten släpper in vissa NGO: s i dess arbete. Vi uppfattar att denna inkludering av civilsamhället sker på andra grunder än de vi är vana vid i väst, det den ryska staten sätter i första rummet är en enad nation. Vid denna inkludering av NGO: s fungerar stark stat som ett filter för vilka som får inkluderas. Det vill säga de som är kritiska mot staten hålls utanför statens arbete då de kan riskerar att äventyra detta arbete.

Om vi i vår definition av civilsamhället hade valt att inkludera företag och fackförbund är det möjligt att vi kommit fram till ett annat resultat med vår undersökning. En sådan definition skulle kanske ha visat att den ryska staten är ännu mer korporativistisk i sin utformning än det resultat vi fick fram. Men en sådan definition skulle även kunnat visa att den ryska staten är mer aktivt exkluderande än vi först trott.

Vi fick även intrycket av att teorin är lite stel då den bygger på västerländska värderingar som gör den svår att applicera på stater som inte helt och fullt är västerländska eller följer de västerländska idealen vad gäller bl.a. relationen stat – civilsamhälle. Ett annat problem som vi

vill uppmärksamma är att teorin verkar vara utformad för stater som inte befinner sig i en övergångsfas utan styret i landet är konsoliderat. Detta skapar problem då staten ännu inte fastställt och konsoliderat olika institutionella strukturer i samhället.

För framtida forskning skulle det vara intressant att undersöka vilken relation den ryska staten har mot oligarkerna, vilka man kan definiera som en del av civilsamhället. Detta blir särskilt intressant eftersom domen mot Yukos ägare faller i dagarna och rättegången anklagas för att vara ett sätt för Putin att eliminera politiskt motstånd. I förarbetet till uppsatsen så märkte vi att Putin har en liknande attityd mot oligarkerna som mot NGO: s, att vissa går att samarbeta med och andra inte. Vilket kan föranleda till frågan om Putin försöker eliminera varje politiskt hot som kommer från starka ekonomiska krafter. Det skulle vara intressant undersöka konflikten mellan staten och oligarkerna med hjälp av en makt eller konfliktteori.

7 Källförteckning

Baliaev, Mikhail, 2004. "Putin's Russia: Is it a doable project?" i *Demokratizatsiya*, vintern 2004, nr: 1, s:1-7.

Balzer, Harley, 2003. "Managed Pluralism: Vladimir Putin's Emerging Regime" i *Post Soviet Affairs*, Juli 2003, nr: 3, s: 189-227.

Cohen, Jean L. & Arato, Andrew, 1999. *Civil Society and Political Theory*. Massachusetts Institute of Technology. Femte upplagan.

Cohen, Jean L. & Rogers, Joel, 1992. "Secondary Associations and Democratic Governance" i *Politics & Society*. Dec. 1992, nr: 4, s: 393-472.

Colton, Timothy J. & McFaul, Michael, 2005. "*Putin and democratization*" i Herspring, Dale R (red). 2005. *Putin's Russia: Past Imperfect, Future Uncertain*. Lanham: Rowman & Littlefield

Colton, Timothy J., Goldman, Marshall, Saivetz, Carol R., Szporluk, Roman, 2005. "Russia in the Year 2004" i *Post Soviet Affairs*, Jan. 2005, nr: 1, s: 1-25.

Dahl, Robert A., 1956. *A preface to democratic theory*. Chicago: The University of Chicago Press, Ltd., London.

Devine, Fiona, 2002, "*Qualitative methods*" i Marsh, David & Stoker, Gerry (red). 2002. *Theory and methods in political science*. New York: Palgrave Macmillan, andra upplagan.

Dryzek, John S., 1996. "Political Inclusion and the Dynamics of Democratization" i *The American Political Science Review*. Sep. 1996, nr: 3. s: 475-487.

Dryzek, John S., 1996. *Democracy in capitalist times: ideals, limits and struggles*. New York: Oxford University Press, Inc.

- Evans, Alfred B. Jr., ”Recent assessments of social organizations in Russia” i *Demokratizatsiya*, sommaren 2002, nr: 3, s: 1-9.
- Goldmann, Kjell, Pedersen, Mogens N., Österud, Öyvind, (red). 1997. *Statsvetenskapligt Lexikon*. Stockholm: Universitetsförlaget.
- Graham, Thomas E. Jr., 2000. ”The fate of the Russian state” i *Demokratizatsiya*, sommaren 2000, nr: 3, s: 354-373.
- Hadenius, Axel, 2001. *Demokrati – En jämförande analys*. Lund: Liber AB.
- Henry, Laura A., 2002. ”Two paths to a greener future: Environmentalism and civil society development in Russia” i *Demokratizatsiya*, våren 2002, nr: 2, s: 1-9.
- Howard, Marc Morjé, 2003. *The Weakness of Civil Society in Post-Communist Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.
- King, Desmond, & Wood, Stewart, 1999. ”*The political economy of neoliberalism: Britain and the United States in the 1980s*” i Kitschelt, Herbert, Lange, Peter, Marks, Gary, Stephens, John D., (red). 1999. *Continuity and change in contemporary capitalism*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Linz, Juan J. & Stepan, Alfred, 1996. *Problems of democratic transition and consolidation: Southern Europe, South America and Post-Communist Europe*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press.
- McFaul, Michael A., 2002. ”Introduction” i *Demokratizatsiya*, våren 2002, nr: 2, s: 1-4.
- Nikitin, Alexander & Buchanan, Jane, 2002. ”The Kremlin’s Civic Forum: Cooperation or co-optation for civil society in Russia?” i *Demokratizatsiya*, våren 2002, nr: 2, s: 147-165.
- Patel, Runa & Davidson, Bo, 1994. *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.

Ross, Cameron, 2003. "Putin's federal reforms and the consolidation of federalism in Russia: one step forward, two steps back!" i *Communist and Post-Communist Studies*. Mars 2003, nr: 1, s: 29-47.

Sakwa, Richard, 2004. *Putin-Russia's choice*. New York: Routledge.

Schmitter, Philippe C., 1992. "The Irony of Modern Democracy and Efforts to Improve Its Practice." i *Politics & Society*. Dec. 1992, nr: 4, s: 507-512.

Smirnov, Sergei A., Blinushov, Andrei Iu., Serefa, Iulia B., 2003. "Strategies of response to the persecution of russian activists representing nongovernmental organizations" i *Russian Politics & Law*. Juli-aug. 2003, nr: 4, s: 58-82.

Squier, John, 2002. "Civil society and the challenge of Russian gosudarstvennost" i *Demokratizatsiya*, våren 2002, nr: 2, s: 166-182.

Sundstorm, Lisa McIntosh, 2002. "Women's NGOs in Russia: Struggling from the margins" i *Demokratizatsiya*, våren 2002, nr: 2, s: 1-9.

Weigle, Marcia A., 2000. *Russia's Liberal Project: State-Society Relations in the Transition from Communism*. University Park, Pa. : Pennsylvania State University Press, 2000.

Yin, Robert K., 1994. *Case study research: Design and methods*. Thousand Oaks, California: Sage publications, Inc.

Young, Iris Marion., 1992. "Social Groups in Associative Democracy" i *Politics & Society*. Dec. 1992, nr: 4, s: 529-534.

Internetkällor:

Markov, Sergei, 2004-09-07, "A Stronger Civil Society Means More Democracy",
<http://www.russiaprofile.org/politics/article.wbp?article-id=50F4D9AE-B097-4586-BB2E-99891F8A2919> Besökt 2005-05-03.

Mereu, Francesca, 2004-06-25, "Kremlin looking for loyal NGOs",
<http://www.russiaprofile.org/cdi/article.wbp?article-id=E6061F54-091F-4088-91C3-10E802C721FA> Besökt 2005-05-03.

Pavlovsky, Gleb, 2002-11-22, "The insignificance of the human rights movement in Russia",
<http://www.cdi.org/russia/johnson/6565.htm> Besökt 2005-05-03.

Putin, Vladimir, 1999-12-31, Putin, "Russia at the turn of millennium",
http://www.google.com/search?q=cache:rw31xnUKF_QJ:195.83.2.11/tele.php%3Fchemin%3DPDF/COURS/SAKWA/Putin.pdf+russia+at+the+turn+of+the+millennium&hl=sv&start=1
Besökt 2005-05-24.

Putin, Vladimir, 2000-07-08, "Annual address to the Federal Assembly of the Russian Federation",
http://www.kremlin.ru/eng/text/speeches/2000/07/08/0000_type70029_70658.shtml Besökt
2005-04-26.

Putin, Vladimir, 2003-05-16, "Annual address to the Federal Assembly of the Russian Federation",
http://www.kremlin.ru/eng/text/speeches/2003/05/16/0000_type70029_44692.shtml Besökt
2005-04-26.

Putin, Vladimir, 2004-05-26, "Annual address to the Federal Assembly of the Russian Federation",
http://www.kremlin.ru/eng/text/speeches/2004/05/26/1309_type70029_71650.shtml Besökt
2005-04-26.

Rysslands konstitution, 1993-12-25, "The Constitution of the Russian Federation: Chapter 2, article 30 paragraph 1", <http://www.kremlin.ru/eng/articles/ConstEng2.shtml> Besökt 2005-05-02.